

SURİYELİ SİĞİNMACILARIN GÖZÜNDEN TÜRKİYE'DE YAŞAM: ANKARA ÖRNEĞİ

LIFE IN TURKEY FROM THE EYES OF SYRIAN ASYLUM SEEKERS: ANKARA EXAMPLE

Süleyman Cüce, Doktora Öğrencisi
Hacettepe Üniversitesi

Makale Bilgisi / Article Info

Alındı/Received: 04/12/2018

Kabul/Accepted: 30/12/2018

Öz. Türkiye'ye 2011 yılında başlayan Suriyeli sığınmacı akını, 2018 yılıyla beraber üç buçuk milyonu aşmıştır. Başta kısa süreli olarak misafir edileceği düşünülen Suriyeli sığınmacılar, savaşın uzaması ile kalıcı hale gelmiştir. Türkiye buna hazırlıksız yakalanmış ve sığınmacılar için entegrasyon ve uygun yaşam koşullarını sağlama noktasında sorunlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca birtakım hizmetlerin, acil ihtiyaçların ardına itilerek ikincil konumda olması nedeniyle Suriyeli sığınmacılar için çok yönlü müdahaleler gerekli olmuştur. Çalışmanın amacı, farklı yaş gruplarından Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarını ve yaşadıkları zorlukları belirlemek ve dolaylı olarak entegrasyon sürecinin hangi boyutlarında eksik kaldığını ve sığınmacıların bu sürece nasıl dâhil edileceğinin keşfedilmesine yardımcı olmaktır. Çalışma nitel araştırma metoduna uygun olarak yürütülmüş ve betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara'nın farklı semtlerinden 13 Suriyeli erkek sığınmacı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Suriyeli erkek sığınmacıların Türkiye'nin sunduğu kamu hizmetlerinden çok memnun olduğu, eğitim ve dil sorunu başta olmak üzere farklı yaş gruplarının farklı ihtiyaçlar hissettiği, özellikle gençlerin yoğun işsizlik endişesi taşıdığı ve yaşlı erkek sığınmacıların, ailelerine yardım edemediğinden dolayı üzüntü duydukları görülmüştür.

Anahtar sözcükler: sığınmacı, Suriyeli sığınmacı, mülteci programları, sosyal uyum

Abstract. The asylum seekers influx, which started in 2011 in Turkey, has exceeded three and a half million in 2018. The Syrian asylum seekers, who are thought to be hosted for a short period of time, have become permanent with the prolongation of the war. Turkey has emerged as a problem for the integration of refugees and caught it unprepared. In addition, multifaceted interventions for Syrian asylum seekers have become necessary because some services are pushed behind urgent needs and are secondary. The aim of the study is to determine the needs and difficulties of the Syrian asylum seekers from different age groups and indirectly to determine which dimensions of the integration process are missing and how to integrate asylum seekers into this process. The study was conducted in accordance with the qualitative research method and a descriptive analysis technique was used. The working group of the study comprises 13 Syrian male asylum seekers from different districts of Ankara. Interview technique was used as data collection tool. public service in which the research results in Syrian male asylum seekers in Turkey has to offer is very pleased, education and language issues felt different needs of different age groups, especially, especially young people to carry the high rate of unemployment concerns and elderly men, refugees, because it can not help their families have been shown to regret.

Key Words: asylum seekers, Syrian asylum seekers, refugee programs, social cohesion.

GİRİŞ

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Temmuz 2018 tarihi itibariyle Türkiye’de 3.607.563 Suriyelinin yaşadığını açıklamıştır (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Avrupa ise 1 milyondan biraz daha fazla sayıda Suriyeli sığınmacıyı ağırlamaktadır. İstatistikler, Türkiye’nin tek başına Avrupa’dan üç kat daha fazla sayıdaki sığınmacıya ev sahipliği yaptığını göstermektedir (Connor, 2018).

Başta savaştan etkilenen kısa süreli misafirler olarak Türkiye’ye göç eden, fakat zaman geçtikçe “etkileyen” konumuna geçen Suriyeli sığınmacıların, beklenmedik bir biçimde savaşın uzaması ile Türkiye’de yerleşik hale gelmesi, ortaya bazı sorunlar çıkarmıştır.

Türkiye, her yaştan bireyleriyle Türkiye’ye göç eden Suriyeliler için her yaşa uygun çeşitli programlar planlanmak zorunda kalmış, fakat sayının fazlalığı bazı programların aksamasına veya bazı hizmetlerin ikincil olarak düşünülerek göz ardı edilmesine neden olmuştur.

Başlarda sağlık, barınma ve gıda gibi temel ihtiyaçları karşılanan Suriyeli sığınmacıların, bir müddet sonra eğitim, dil öğretimi ve sosyal uyum programları gibi çeşitli aktivitelerle günümüzden uzak kalmamalarına ve Türk toplumuna ayak uydurmalarına çalışılmıştır. Fakat Suriyeli sığınmacı sayısının artması, öncesinde Suriyeliler için kurulan geçici kamp merkezlerinin dışında da bir hayat sahası oluşturmuş ve 2018 yılı itibariyle mevcut Suriyeli sığınmacıların %96,75’i kamp dışında yaşamaya başlamıştır. Dolayısıyla hemen her alanda aksamalar meydana gelmiş ve çalışmalar etkisiz kalmıştır (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

Kamp dışında kalan Suriyeli sığınmacılar, kendi hayatlarını kazanmak zorunda kalmış, gençler iş aramaya koyulmuş ve birçok sektörde ucuz işgücü imkânı doğmuştur. Bu durum, zaten işsizliğin olduğu Türkiye’de misafirlere yönelik ithamların boyutlarını da değiştirmeye başlamıştır.

Suriyeli sığınmacılar, bugün Türkiye nüfusunun yaklaşık %4,38’ini oluşturmaktadır. Türkiye için temel hedef, bu dilimin bir bölümünün ülkelerine dönmeyeceğinin belirginleşmesi ve savaşın halen sürmesi üzerine, Suriyeli sığınmacıların entegrasyonunu sağlamak ve toplumda herhangi bir kriz oluşmasının önüne geçmektir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslar arası camiadaki kuruluşlarla birlikte çalışılmalı ve toplum organizasyonları ile orta ve uzun ölçekte sağlıklı çalışmalar organize edilmelidir.

YÖNTEM

Çalışma esnasında pek çok Suriyeli sığınmacının ilk defa böyle bir çalışmayla karşılaştığı öğrenilmiştir. Ayrıca katılımcıların farklı yaş gruplarından olmaları ve okuma-yazma oranının düşük olması nedeniyle nicel bir formun geçerli olabileceğinden şüphe duyulmuştur. Ayrıca katılımcıların, araştırmacılardan bir hayli çekinmeleri ve zaman zaman araştırmacıları tehdit olarak algılamaları da söz konusu çalışmanın nitel olarak yürütülmesi konusundaki düşüncelerimizi kuvvetlendirmiş ve görüşmeler bir sohbet havasında gerçekleştirilmiştir.

Görüşme odaklı yapılan nitel araştırmada katılımcılarla birebir görüşmeler yapılmış ve şu noktalara dikkat edilmiştir:

1. Katılımcıların Türkçe bilmemesi veya düşük seviyede bilmelerinden dolayı görüşmeler bir tercüman eşliğinde yapılmış ve araştırma soruları, görüşmeler öncesinde tercüman ile paylaşılarak soruların mümkün oldukça basitleştirilmesi temel alınmıştır.
2. Katılımcıların, araştırmacılardan etkilenmemesi için onaylama veya reddetme ifadesi taşıyacak her türlü jest ve mimiklerden kaçınılmıştır.
3. Daha güvenilir yanıtlar alabilmek için araştırma soruları, katılımcılara bir sohbet havası içerisinde sorulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara'nın farklı bölgelerinde yaşayan, geçmiş yıllarda Suriye'deki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç etmiş olan Suriyeli erkek sığınmacılar oluşturmaktadır. Suriyeli sığınmacıların eşlerini yabancı bir erkekle konuşmaya yanaştırmaması ve araştırmayı gerçekleştiren araştırmacıların tamamının erkek olması nedeniyle kadın sığınmacılarla çalışma yürütülemedi ve katılımcılar erkekler arasından seçilmiştir. Bu doğrultuda yaşları 21 ila 62 arasında değişen 13 katılımcıdan yararlanılmıştır.

Katılımcı	Yaş	Türkiye'de ikamet ettiği süre (yıl)	Katılımcı	Yaş	Türkiye'de ikamet ettiği süre (yıl)
A	62	3	H	35	2
B	56	4	I	31	3
C	55	3	J	30	1
D	45	4	K	28	3
E	42	5	L	24	4
F	48	1	M	21	3
G	38	3			

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu doğrultuda katılımcılara açık uçlu sorular sorulmuş olup görüşmelerin gidişatına uygun olarak katılımcıların araştırma üzerinde kontrollerinin olması ve araştırma için gerekli olabilecek ek birtakım verilerin toplanabilmesi amacıyla araştırma soruları üzerinde esnek olunmuştur (Bonifas, 2015).

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile, çalışmaya katılan pek çok Suriyeli sığınmacının ilk defa böyle bir çalışmayla karşılaşması ve araştırmacılarından çekinmeleri nedeniyle oluşabilecek katılımcı yanlılığının¹ da önüne geçilmek istenmiştir (Taylor, Peplau, & Sears, 2015).

Oluşturulan formda; katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini içeren 4, Türkiye'deki yaşam konusundaki düşünceleri üzerine 4, Türk insanının kendilerine yönelik tutumları konusundaki algıları üzerine 1 ve savaş sonrası ülkelerine dönmeyi düşünüp düşünmedikleri üzerine 1 soru olmak üzere toplamda 10 açık soru sorulmuştur.

Verilerin Toplanması

¹ Katılımcı yanlılığında temel düşünce, kişinin, kendi üzerinde çalışıldığını bilmesi gerçeğinin onun davranışlarında birtakım değişikliklere yol açabilmesidir. Katılımcılar, araştırmanın asıl amacını ve araştırmacının ve toplumun beklentilerini tahmin etmeye çalışarak kendi fikirlerinin yerine "onaylanabilir" fikirler ortaya atabilir (Taylor, Peplau, & Sears, 2015).

Araştırmanın verileri, Ankara'nın çeşitli semtlerinde yaşayan 13 erkek Suriyeli sığınmacıdan toplanmıştır. Araştırmada "kolay ulaşılabilir örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Buna göre; araştırmacılar kendilerine en yakın ve ulaşılabilir olan bölgelerde bulunan bireyleri araştırmaya dâhil etmişlerdir (Şimşek & Yıldırım, 2016).

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış, ardından betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Bu çerçevede katılımcıların verdiği yanıtlar ve araştırmacıların gözlemleri ile onların duygu, düşünce ve söylemleri yorumlanmış, elde edilen bulgularla mevcut durumun anlaşılabilirliği amaçlanmıştır (Şimşek & Yıldırım, 2016).

Verilerin çözümlenmesinde araştırmaya katılan bireylerin yaşları da baz alınmıştır. Böylece farklı yaş gruplarındaki Suriyeli sığınmacıların düşünceleri arasında farklılık olup olmadığı da göz önünde bulundurulmak istenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırma soruları ve gözlemler çerçevesinde 5 başlık altında toplanmıştır: Türkiye ve Suriye arasındaki farklılıklar, Türkiye'de sosyal yaşam, talepler, Türk halkı ile olan ilişkiler ve Suriye'ye dönme konusundaki düşüncelerdir. Mevcut bulgular bu beş başlık altında gruplandırılarak çözümlenmiştir.

Araştırmaya katılan 13 Suriyeli erkek sığınmacı, ortalama olarak 3 yıl önce Türkiye'ye göç etmiştir. Hane halkı ortalama 8 kişidir ve katılımcıların görece küçük evlerde yaşadıkları ve evlerin kiralarını ödeyemedikleri için daha büyük evler kiralayamadıkları öğrenilmiştir. Buna paralel olarak elde edilen bulgular, sıklıkla ekonomik yönlüdür.

Katılımcıların Deneyimlediği Türkiye ve Suriye Arasındaki Temel Farklılıklar

Araştırmaya katılan katılımcılara Türkiye ve Suriye arasında gördükleri önemli farkların neler olduğu sorulmuştur. Soru sorulurken herhangi bir spesifik alan belirtilmemiş ve katılımcı yönlendirilmemiştir. Böylelikle katılımcının gözüne en çok batan veya onu en çok etkileyen farkların neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda 40 yaşın üzerindeki bireyler Türkiye'deki sağlık, hizmetlere erişebilirlik ve güvenlik gibi temel insani hakların sağlanmasından duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

“Bizim devletin başındakilerden dolayı devletimiz hiç gelişmedi. Ancak Türkiye’ye baktığımız zaman çok gelişmiş bir ülke. Okullar, fabrikalar, otobüsleri, hastaneleri her şey çok iyi ve çok iyi bir hizmet sunuyorlar.” (D, 45 yaşında)

“Burada her şey var. Su, ekmek, elektrik, yaşam için gerekli olan her şey var. Suriye’de yaşamak için gerekli olan şeyler yok. Artık insanlar orada yaşamakta çok zorluk çekiyorlar.” (E, 42 yaşında)

“Türkiye ile Suriye arasındaki en büyük fark ifade özgürlüğüdür, din özgürlüğüdür. İnsanlar Türkiye de hür bir şekilde yaşayabiliyorlar. Ticaret olarak Suriye’de herkes ortalığı karıştırıyorlar. Yani herkes senin işine karışıyor ve herkesten izin alman gerekiyor. Tabi bunun içinde rüşvet vermen gerekiyor ama Türkiye’de rüşvet yok. Her şey olması gerektiği gibi hallediliyor.” (F, 48 yaşında)

“Burası daha güzel ve çocuklarım için daha iyi bir eğitim imkânı var” (C, 55 yaşında)

20’li ve 30’lu yaşlardaki Suriyeli sığınmacıların ise iki ülke arasındaki fark için çoğunlukla siyasi bir yanıt verdikleri ve demokrasi, işsizlik, rüşvet gibi kavramların üzerinde durdukları görülmüştür.

“Türkiye gelişmiş bir ülke ve son 15 yılda özellikle ekonomik olarak çok önde. Suriye’de devlet ve millet tek bir kişi için çalışıyor. Burada, yani Türkiye’de devlet ise millete hizmet ediyor ve millet için çalışıyor. Genellikle istediğin kişiyle görüşebiliyorsun ister vali ister kaymakam kim olursa olsun. Suriye’de ise hastaneler ücretli ve rüşvet ile işlerini halledebiliyorsun. Ancak Türkiye’de rüşvet hemen hemen hiç yok.”(G, 38 yaşında)

“Suriye’de savaşmaktan başka hiçbir şey yapamazsınız. İş yok ve insanlar kendilerini geçindirecek parayı bulamıyorlar. Ama Türkiye böyle değil. Türkiye’de hem iş var hem de güvenlik var.” (K, 28 yaşında)

“Türkiye’deki teknolojik imkânlar Suriye’de bulunmuyor. Ayrıca işsiz kalmıyorsunuz, iş bulma imkânı çok fazla.” (L, 24 yaşında)

Yapılan çalışma, Suriyeli sığınmacıların özellikle gençlerinin uzun süredir demokrasiye ve ulusal güvenliğe muhtaç olduğunu ortaya koymaktadır. Yalnızca iç savaş döneminde değil, iç savaş düzeninden öncesi için de Suriyeliler, Türkiye’de elde ettiği hakların birçoğundan yoksun olduklarını belirtmiştir.

Katılımcıların Türkiye’deki Sosyal Yaşam Hakkındaki Düşünceleri

Katılımcılara Türkiye’ye geldikleri dönemden bu yana sosyal hayatlarında dikkatlerini olumlu ve olumsuz anlamda çeken özelliklerin neler olduğu sorulmuştur.

Katılımcıların tamamı Türkiye'nin sosyal imkânlarından ve hizmetlerinden çok memnun olduğunu ifade etmiş, Türkiye'nin sunduğu ulaşım, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerin de kendilerini iyi hissettirdiğini ve Türk halkının kendilerine saygılı davrandıklarını belirtmiştir.

“Türkiye maddi olarak Suriye’den daha iyi bir ülke ve yaşam Suriye’ye göre çok daha kolay. Türkiye’de rüşvet yok ve eşitlik var.” (I, 31 yaşında)

“Hastanelerin bizlere bakması, buralarda elektrik ve internet sorununun olmaması bizleri çok memnun ediyor.” (M, 21 yaşında)

“Burada sana insan gibi davranıyor ve insanın kıymeti çok fazla. Bu beni çok sevindiriyor ve bunu bizzat kendimiz de yaşıyoruz.” (K, 28 yaşında)

“Hayatın rahatlığı beni çok memnun ediyor ve psikolojik olarak beni rahatlatıyor. Çünkü orada her tarafta ölümler var ve bu insanı çok kötü bir duruma sokuyor. Ama bu hal Türkiye’de hiç yok.” (J, 30 yaşında)

Görüldüğü üzere, araştırmaya katılan 20’li ve 30’lu yaşlardaki bireyler, Türkiye’nin “sosyal devlet” anlayışı çerçevesinde sağladığı hizmetlerden ve halkın eşitlikçi tutumundan yana kendilerini huzurlu hissettiklerini söylemiştir. Dolayısıyla yaşadıkları onca zorluklara ve iç savaş sürecindeki yıkıma rağmen Suriyelilerin, sosyal kabul görme ihtiyacının azımsanmayacak bir boyutta olduğu görülmüştür. Benzer söylemlerden bahseden 40’lı ve 50’li yaşlardaki katılımcılar ise kendilerinden yaşça genç olanlardan farklı olarak saygı beklediklerini ve beklediklerini de Türkiye’de bulduklarını belirtmiştir. Bu durumun, Türkiye’nin de Suriye gibi toplumcu bir kültüre sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

“Türkiye’de halk çok iyi bizlere iyi davranıyorlar yaşlı olarak bana saygı gösteriyorlar.” (B, 56 yaşında)

“Burada çok rahatım hem de çok memnunum. Burada herkes bize saygı ve sevgi gösteriyorlar elhamdulillah.” (D, 45 yaşında)

“Türkiye’de her şey bulunuyor ve mevcut bir şekilde ulaşma imkânı sağlıyoruz, özgürlük ve insanın rahat hareket edebilmesi ise bizleri sevindiren en büyük şey.” (A, 62 yaşında)

Yapılan görüşmeler, her yaştan Suriyeli katılımcının, özgürlük, özgürce dolaşma ve alışveriş yapabilme gibi temel ihtiyaçlara ulaşma ihtiyacını ve bu hakların onlara tanınmasından dolayı duydukları memnuniyeti ortaya koymuştur. Bütün bunların yanında katılımcıları sosyal yaşamda en çok zorlayan başlıklar ise dil ve çocukları için yeterli yardımı alamamaları olduğu görülmüştür.

“Türkçe bilmemek beni en çok zorlayan şey. Aynı zamanda kendi vatandaşlarımız zor durumda olmalarına da çok üzülüyorum.” (M, 21 yaşında)

“Memleketinden uzak olman beni çok üzülüyor. Beni zorlayan şey ise dil. dil bilmediğini zaman bir yerde çalışamıyorsunuz.” (J, 30 yaşında)

“Beni en zorlayan dil konusu. Çünkü dil bilmediğiniz zaman bir ülkede çok zor duruma düşüyorsunuz ve neredeyse yaşayamıyorsunuz.” (I, 31 yaşında)

“Türkiye geldiğimiz zaman bizi en çok zorlayan şey dil oldu. Burada devlet kurslar açıyor ancak yüzeysel olarak öğretim yapılıyor. Yani öğretmiş olmak için öğretiliyor sanki ama Avrupa’da daha iyi kurslar bulunmakta.” (G, 38 yaşında)

Dil bilmemekten ve yeterli dil eğitiminin verilmemesinden yakındığı görülen katılımcılar çoğunlukla genç yaştadır. Gençlerin, Türkçeyi bilmeleri ile kolaylıkla iş bulabileceğini düşünmelerinin bu görüntünün oluşmasında önemli bir etken olduğu düşünülmüştür.

Daha ileriki yaşlardan katılımcılar ise çalışmak ve iş bulmaktan ziyade kendileriyle yaşayan çocukları ve yeğenleri için eğitim ve maddi yardım talebinde bulunmuştur. Ayrıca bu katılımcıların da dil problemi yaşadığı ve gerekli mercilere nasıl başvurması gerektiğini de bilmediği gözlemlenmiştir.

“Yaşlı olduğum için iş bulmakta zorlanıyorum ve büyük oğlum hasta olduğu için masraflarım çok fazla. Ev kirasını ve faturaları ödemekte zorlanıyorum. Yardım almayan muhtacım.” (C, 55 yaşında)

“Türk Kızılay’ına maaş başvurusu yaptık ama bize çıkmadı. Bize hiç kimse yardım etmedi. Türkiye’de her şey güzel ancak yaşlıyım diye kimse beni çalıştırmıyor. Bu yüzden para kazanamıyorum.” (B, 56 yaşında)

Bütün bunların yanında katılımcılar, ülkelerini de çok özlediklerini belirtmiş ve Türkiye’ye her ne kadar alışmış olsalar da kendi ülkelerini çok özlediklerini ve ülkelerinden ve akrabalarından ayrı kalmalarının kendilerini çok zorladıklarını ifade etmişlerdir.

“Elbette ki üzülüyorum. Vatanımı hatırladığım zaman çektiğim acılar aklıma geliyor ve vatanımı unutamıyorum.” (E, 42 yaşında)

“Genel olarak Türkiye’de tek bir sıkıntım var, o da gurbet acısı çekmem. Şu ana kadar hiç kimse bana karışmadı, yani hiç kimsenin problemim olmadı. Bu konuda insanlar çok iyi. Herhangi bir problemim yok. Ancak dediğim gibi ülkemden uzak kalman beni üzüyor.” (D, 45 yaşında)

“Türkiye’de aile olarak birbirimize aile olarak yakın değiliz ve birbirimizden çok uzaktayız, kimisi Türkiye’de kimisi Suriye’de kimisi Fransa’da kimisi ise Amerika’da bulunmakta. Şimdi sadece akrabalarımız ile telefonda konuşabiliyoruz.” (A, 62 yaşında)

Katılımcıların Türkiye’den Talepleri

Her ne kadar katılımcılar sıklıkla Türkiye’nin sınır kapılarını açarak kendilerini kabul etmesi, onları savaş ortamından uzak tutması ve güvenliklerini sağlamasından duydukları minneti sıklıkla dile getirmiş olsalar da, çeşitli taleplerinin de olduğunu söylemiş ve bazı şikâyetlerde bulunmuşlardır. Bu şikâyetler ekseriyetle, kimliklerini farklı il ve ilçelerde kullanamamaları, bazılarının ekonomik yardım alamamaları, kendilerine dil öğretecek kurumların yetersizliği ve maddi yardımın düşük meblağlarda olması olmuştur.

“Türkiye’de en çok şikâyet eden bir şey verilen kimliklerin sadece kimliğin verildiği yer ile sınırlı kalması. Yani size verilen kimlik ile ancak kimliğin üzerinde bulunan il veya ilçe de yaşayabiliyorsunuz. Dışarı çıkamıyorsunuz. Ama bize verilen kimlikler verildiyse eğer, bizi serbest bırakmaları gerekiyor. Yani bize kimlik verildiyse Türkiye bize güvenmiş demektir. Ayrıca yardım yapılırken yapılan yardımlar da bazı adaletsizlikler yapılıyor. Muhtaç olan insanlar yardım alamamakta ama ihtiyacı olmayan insanlar yardım almakta.” (G, 38 yaşında)

“Kimlik sorunu en büyük sorun. Aldığımız kimliği başka bir yerde kullanamıyoruz.” (I, 31 yaşında)

“Bana verdikleri kimliğin sadece verilen ilde geçerli olması bize ciddi anlamda sıkıntılar yaşatmakta. Bu yüzden babamı yanıma alamıyorum. Babam şu anda İstanbul’da ben Ankara’da yaşıyorum. Ama bu kimlik yüzünden İstanbul’a gidemiyorum.” (J, 30 yaşında)

“Türkiye’de en çok şikâyetçi olduğumuz nokta ise Türkiye’nin bize verdiği ikamet izni. Bize verilen ikamet izni ile birlikte biz sadece iznin verildiği yerde çalışabiliyoruz ve ikamet edebiliyoruz. İznin verildiği yerden dışarı çıkamıyoruz.” (L, 24 yaşında)

Özellikle genç katılımcılar, kendilerine verilen geçici kimlik kartıyla buldukları bölgenin dışına çıkamamalarından şikâyet etmiş ve bunun daha iyi şartlarda çalışmalarını engellediğini söylemiştir. Bu ve bunun gibi örnekler, gençlerdeki işsiz kalma korkusunu ortaya koymuştur. Buna paralel olarak birçok genç

katılımcı da çok düşük ücretlere karşılık çalışmak zorunda kaldığını ve yardımların yetersiz kaldığını ifade etmiştir.

“Beni en çok zorlayan şey çalışınca hak ettiğim paramı alamamam ve gurbette olmam.” (H, 35 yaşında)

Suriye’de yıllardır süregelen iç savaş, başlarda Türkiye’nin beklemediği bir şekilde patlak veren bir gelişme olarak kabul edilmiş ve Türkiye’ye kabul edilen Suriyelilerin birkaç ay içerisinde ülkelerine geri döneceğine yönelik genel bir inanç hâkim olmuştu. Fakat Suriye’deki iç savaşın uzaması, daha karmaşık bir hale gelmesi ve sığınmacı sorununun beklenenden uzun sürmesi, Türkiye’nin, konjonktüründe değişikliğe gitmesine yol açmıştır.

Mevcut göç ve sığınmacı politikaları ile durum toparlanmaya çalışılmışsa da halen birtakım açıkların olması katılımcıların da dikkatini çekmiştir. Katılımcıların birçoğu Sosyal Uyum Yardımı Programı (SUY) adı altında Avrupa Birliği üye devletlerinin fonladığı Kızılaykart ile aylık 120 liralık bir gelire sahiptir (Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü, 2018). Ücretin düşük olmasıyla daha çok sayıda Suriyeli sığınmacı çalışmak zorunda kalmış, fakat genç nüfusun, mevcut çalışmada da görüldüğü üzere iş bulmakta ciddi bir zorluk yaşamadığı görülmüştür.

“Türkçe bilmediğimden dolayı bana iş vermiyorlar bundan şikâyetçiyim.” (H, 35 yaşında)

“İş saatlerinin çok uzun olması. Türkiye’deki insanlar ciddi anlamda fazla çalışıyorlar.” (K, 28 yaşında)

Fakat ileri yaşlardaki sığınmacılar, yaşlarından ötürü işlere alınmadığını belirtmekte ve bu nedenle kendilerini, yük olarak hissetmektedir. 50’li yaşlardaki Suriyeli sığınmacılar, kendilerine iş verilmediğini söylemiştir. Katılımcıların söylemleri ve yapılan gözlemler ile ileri yaşlardaki Suriyeli sığınmacıların, herhangi bir şey yapamamaları ve ailelerine yardımcı olamamalarından dolayı üzgün olduğunu göstermiştir.

“Türkiye’de hayatın pahalı olması ve geçim derdi bizleri çok zorluyor. Bu yüzden masraflar çok fazla ve yaşam çok zor. Bu nedenle geçim derdi ciddi anlamda bizi zorluyor ve bununla birlikte evde tek çalışan kişi enişte, yani oğlum hasta olduğu için çalışmıyorum. Ben de yaşlı olduğum için çalışmıyorum.” (C, 55 yaşında)

“Türkiye’de her şey güzel ancak yaşlıyım diye kimse beni çalıştırmıyor. Bu yüzden para kazanamıyorum. İş az. İş imkânı az. İş olmayınca para da olmuyor, ben yaşlı olarak çalışmıyorum ve beni çalıştırmıyorlar.” (B, 56 yaşında)

Katılımcıların Türk Halkı İle İlgili Düşünceleri

Araştırmada, katılımcılara Türk halkı ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Bu noktada alt sorularla ayrımcılık, sözlü veya fiziksel tacize maruz kalıp kalmadıkları veya şahit olup olmadıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların 3'ü sözlü sataşmaya uğradığını beyan etmiştir.

“Dönmek istemiyorum. Çünkü sevdiğim kişileri kaybettim ama diğer taraftan da dönmek istiyorum. Çünkü orası benim vatanım ayrıca oğlum burada çalışıyor ve ona sen Suriyelisin diyorlar, bu yüzden dönmek istiyorum. Çünkü böyle ithamlar bizleri uzuyor. Eğer ki Suriye’de güven ve barış olursa çocuklarım için ülkeme dönmek isterim.” (D, 45 yaşında)

“Bazıları ne halde olduğumuzu biliyorlar. Ancak bazıları bunu idrak edemiyorlar. Bazıları neden savaşmadıklarımızı söylüyorlar ben bu savaşa inanmıyorum ki. Neden savaşayım. Şayet sabah açtıktan sonra ölürsem benim aileme kim bakacak. Ancak Türkiye’deki halk genel olarak çok iyiler.” (G, 38 yaşında)

“Herhangi bir kötü muameleyle karşılaşmadım şu ana kadar. Ama bir defasında neden buraya geldiğimi yüzüme vurdular.” (I, 31 yaşında)

Söz konusu üç katılımcı dışındaki diğer katılımcılar ise Türkiye’de buldukları süre boyunca herhangi bir saldırıya veya hakarete maruz kalmadığını belirtmiştir.

“Onların bakış açıları çok iyi. Nasıl ki kardeş kardeşe yardım ediyor ise onlar da bize muhacir gibi karşıladılar ve Ensar gibi yardım ettiler. Hiç ırkçılık görmedim toplumun her kesiminden bana saygı gösterdiler. Ben de onlara saygı gösteriyorum.” (E, 42 yaşında)

“Türkiye’deki halk bizlere çok iyi davranıyor ve hiçbir zaman ırkçılık görmedik. Aynı zamanda yaşımdan dolayı bana saygılı ve ihtiramlı davranıyorlar.” (C, 55 yaşında)

“Kardeşçe ve Ensar-Muhacir ilişkisi içerisinde yaşıyoruz aynı zamanda ırkçılık adına hiçbir şey görmedim bununla birlikte burada insan hürriyeti ne hissettim ve yaşlılara çokça saygı duyuyorlar öğretim var en önemlisi ki Türkiye devleti buna çok önem vermiş bunun gibi hastane ve sağlıkla ilgili her yerde hizmetler var.” (A, 62 yaşında)

“Burada ırkçılık adına hiçbir şey görmedik kesinlikle hiç hiç hiç....” (B, 56 yaşında)

Katılımcıların, Türk halkının kendilerine yönelik davranışlarından oldukça memnun olduğu görülmüştür. Özellikle 40 yaş ve üzerindeki katılımcılar, ırkçılık veya ayrımcılığın diğer türlerini hiçbir şekilde deneyimlemediklerini belirtirken daha genç katılımcıların bu konuda biraz daha tereddüt yaşadıkları görülmüştür.

Katılımcıların Suriye'ye Dönme Konusundaki Düşünceleri

Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların 2'si dışındaki diğer 11 katılımcı savaşın bitmesiyle ülkesine döneceklerini ifade etmiştir. Ülkesine dönmek veya dönmemek için çeşitli sebepleri olduğu görülen katılımcıların ortak paydası ise mevcut Suriye yönetiminden şikâyetçi olmaları ve Türkiye'nin sağladığı güven ortamını bırakmakta güçlük çekecek olmaları olmuştur. Katılımcıların birçoğu, Suriye yönetimi kaldığı müddetçe ülkelerine dönmeyeceklerini beyan etmiştir.

“Duruma göre değişecektir. Yani Suriye'nin durumuna göre durum kötüyse büyük bir ihtimal ile gitmem. Kardeşimi öldüren insanların yanına gitmek istemiyorum. Esat kalırsa kesinlikle gitmeyeceğim. Çünkü kardeşimi Öldüren insanın yanına gitmem nasıl istenebilir ki. Ben bu insana mı güveneceğim.” (J, 30 yaşında)

“Evet, elbette ki dönerim. Suriye benim vatanım Suriye'de benim dükkânım vardı. Çünkü ben burada çalışmıyorum ben maddi zorluklar görüyorum. Benim orada evim vardı ve kira ödemiordum. Türkiye güzel ki buradan kimse gitmek istemez ancak dönmek zorundayım. Ama Suriye yönetimi kalırsa ben kesinlikle dönmeyeceğim. Çünkü onlara güvenilmez.” (B, 56 yaşında)

“Elbette ki dönerim. Çünkü vatanından ayrı kalmak beni çok üzüyor ve bundan çok etkileniyorum. Çünkü orası benim doğduğum yerdir. Eğer Suriye yönetimi giderse hemen dönerim.” (F, 48 yaşında)

“Orası bizim vatanımız ben orada doğdum ve orada yaşamak isterim elbette ki. Ancak Esad'ın kalması halinde oraya dönme imkânımız yok. Çünkü Esat bizim halkımıza insanlarımızı öldürdü. Bizim insanlarımızı öldüren bir insana nasıl güvenilebilir ki ve biz nasıl onun yanına dönebiliriz.” (K, 28 yaşında)

Savaştan sonra da Türkiye'de kalmayı planlayan katılımcılar, Suriye'nin uzun bir sürede kendini ancak toparlayacağını, Türkiye'de erişebildikleri hizmete Suriye'de asla erişemeyeceklerini ifade ederek Türkiye'nin imkânlarından faydalanmak istediklerini söylemiştir.

“Ben dönmeyeceğim. Çünkü Türkiye gelişmiş bir ülke ve insan gibi bize davranıyorlar.” (G, 38 yaşında)

“Dönmek istemiyorum. Çünkü sevdiğim kişileri kaybettim ama diğer taraftan da dönmek istiyorum. Çünkü orası benim vatanım ayrıca oğlum burada çalışıyor ve ona sen Suriyelisin diyorlar, bu yüzden dönmek istiyorum. Çünkü böyle ithamlar bizleri uzuyor. Eğer ki Suriye’de güven ve barış olursa çocuklarım için ülkeme dönmek isterim.” (D, 45 yaşında)

Elde edilen veriler, iç savaş nedeniyle Suriye’den Türkiye’ye göç eden sığınmacıların farklı yaş aralıklarında farklı yaşantılar deneyimlediklerini ve farklı beklentileri olduklarını ortaya koymuştur. 20’li yaşlardaki gençler için temel faktör istihdam olarak görülmüşken bu durum daha ileriki yaş aralıkları için dil, maddi yardımların yetersizliği ve ülkesinde kalan akrabalarına erişim sıkıntısı olarak değişim göstermiştir.

Genel anlamda Türkiye’den memnun olduklarını belirten katılımcılar, Türkiye’nin onlara tanıdığı güvenlik ortamından ve başta sağlık hizmeti olmak üzere çeşitli kamu hizmetlerinden dolayı oldukça müteşekkir görünmüş ve Türkiye’den ayrılmak istemeyen katılımcılar da bu hizmetleri gerekçe göstermiştir.

Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacılar, ülkelerine özlem duyduklarını her fırsatta dile getirmiştir. Her ne kadar Türkiye’nin onlara sunduğu imkânlardan duydukları minneti ifade etmiş olsalar da katılımcıların 11’i (%85) ilk fırsatta ülkelerine dönmek istediklerini belirtmiştir. Ülkelerine dönmek isteyen katılımcıların 10’u (%77) geri dönmek için tek şart olarak Suriye yönetiminin değişmesi olduğunu ifade etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suriyeli sığınmacılar, hissettikleri güvenlik ihtiyacı nedeniyle zorunlu göçe maruz kalmıştır. Türkiye, tarihinde çokça örneği olan girişimlerinden birine daha imza atmış ve milyonlarca Suriyeli sığınmacıyı ülkesine kabul etmiştir. Türkiye, 2011 yılından beri kendi bünyesindeki Suriyeli sığınmacıların temel güvenlik ihtiyacını gidermiş ve birçok hizmeti de çoğunlukla tek başına vermiştir. Araştırmaya katılan Suriyeli erkek sığınmacılar, Türkiye’nin sunduğu bu hizmetlerden dolayı müteşekkir olduklarını ifade etmiş ve birçok hizmetle hayatlarında ilk defa karşılaştıklarını belirtmiştir.

Suriyeli sığınmacı sorunu, kısa sürede çözülür gibi görülmüş, bu nedenle ciddi bir önlem planlanmamıştır. Sorunun uzaması, aksaklıkları da beraberinde getirmiş ve Türkiye’yi daha güç bir duruma düşürmüştür.

Suriyeli sığınmacılar ile yapılan görüşmeler, bir entegrasyon sorunu olduğunu göstermektedir. Araştırma, özellikle gençlerin hoş olmayan birtakım ithamlara maruz

birakıldığını göstermiştir. Genç ve erkek Suriyelilerin istenmemesi, temelde sosyal hizmet, evrimsel psikoloji, sosyal psikoloji ve sosyoloji gibi birçok disiplinin ilgi alanına girmektedir (Taylor, Peplau, & Sears, 2015). Sosyal hizmet bazında ele alınacak olduğunda, konunun baskı karşıtı uygulama, toplum eğitimi ve güçlendirme gibi makro düzeyde çalışmalar gerektirdiği aşikârdır. Bu durumda sivil toplum kuruluşları ve belediyeler işbirliğinde toplum organizasyonunun yapılması, en azından Suriyeli gençlerin toplum tarafından kabulünde önemli bir başlangıç olabilecektir.

Ayrıca Suriyeli genç katılımcılar, hak ettikleri meblağlardan daha düşük ücretlere çalıştıklarını ifade etmiştir. Bu etmen, ucuz işgücü sorununu ortaya çıkarmış ve hâlihazırda 2018 yılı itibariyle %10,8 olan işsizlik oranı (TÜİK, 2018), Suriyeli sığınmacıların da eklenmesiyle ve piyasadaki ücretlerin, bir tür emek sömürüsüyle düşürülmesiyle çok karmaşık bir hal almıştır (Kaygısız, 2017). Birçok Avrupalı devletin, birkaç bin ile ifade edilebilecek sığınmacı kabulünde bile entegrasyon ve sosyal sorun üzerine önemli çalışmalar yaparak orta ve uzun vadede bu sorunu çözmeye çalışması bir yana (Szűcs, 2017), Türkiye 3 milyonu aşkın Suriyeli sığınmacıyla çok daha ciddi bir yükün altında bulunmaktadır. Dolayısıyla onları “misafir” olarak görmenin yanında toplumda bir kutuplaşma oluşmaması, mevcut huzurlu ortamın sürdürülebilirliğinin sağlanması için entegrasyon çalışmaları başlatılmalıdır (Yıldırım, İslamoğlu, & İyem, 2017).

Katılımcıların önemli bir bölümü dil sorunu yaşadığını belirtmiştir. Türkiye’de, Suriye İç Savaşı’nın ilk dönemlerinde dil eğitimi, Suriyeli çocuklar için ilk ve orta öğretim programları düzenlenmemiştir. Beklenmedik bir sosyal sorun olarak bir anda ortaya çıkan Suriyeli sığınmacı sorununda, başlarda konut ve gıda gibi temel ihtiyaçların üzerine odaklanılmıştır. 2013 yılından sonra sığınmacı çocuklarının eğitimi, diğer Suriyeli vatandaşların dil eğitimi gibi konularla ilgilenilmeye başlanmıştır (Emin, 2016). Suriye sorununun çözülmesi için her ne kadar uluslar arası arenada görüşmeler gerçekleşmekte olsa da, Suriye’de iç savaşın sonlanması ve dünyanın çeşitli bölgelerine dağılan milyonlarca insanın evlerine geri dönmesi uzun bir zaman alacaktır. Dolayısıyla dil sorunu ve sığınmacı çocuklarının eğitimi ile acilen ilgilenilmeli, zorunlu eğitim programları düzenlenmeli, Suriyeli sığınmacı çocuklar bütün düzeylerde eğitim sürecine dâhil edilmeli böylece entegrasyon için önemli bir eksiklik giderilmelidir. Aksi halde son yıllarda önemli oranda azalma gösteren çocuk işgücü sorununun patlak vermesi işten bile değildir.

Mevcut çalışma, daha ileri yaşlardaki sığınmacılar için de birtakım çalışmalar yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. 50'li yaşlardaki Suriyeli sığınmacılar, işgücüne dâhil edilmediğini ve fatura yatırma, kira ödeme gibi kısıtlı birkaç görevi yerine getirdiklerini ifade etmiştir. Bu durumda Halk Eğitim Merkezleri'nde gönüllülüğe dayalı bazı eğitim kursları açılarak veya grup çalışmalarıyla verimli zaman geçirme aktiviteleri düzenlenerek yaşlı bireylerin sosyal yaşama katılması sağlanmalıdır.

Araştırmaya katılan birçok bireyin halen yaşadıklarının etkisinde olduğu görülmüştür. Suriyelilerin, savaşın ve yıkımın etkisinden kurtulmasına yardımcı olabilecek bir program Kızılay ve Hayata Destek Derneği tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmış olsa da sığınmacı sayısının artması, sığınmacıların psikolojik destek hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması gibi nedenlerle programlar, tam anlamıyla misyonunu yerine getirememiş ve kısıtlı bir boyutta kalmıştır (Kaya & Kıraç, 2016). Bu doğrultuda Kanada'nın 2016 yılında 25 bin Suriyeli sığınmacıyı kabul eden projesine uygun olarak yürütülebilecek Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve İkincil Travma programları taklit edilebilir (Hansen & Huston, 2016). Buna göre; Suriyeli sığınmacılara yapılan ev ziyaretlerinde travmatize olan bireyler belirlenerek grup çalışmalarına dâhil edilmelidir.

KAYNAKÇA

- onifas, R. (2015). Dr. Robin Bonifas İle Nitel Araştırma. J. L. Krysik, J. Finn, & E. Erbay (Dü.) içinde, *Etkili Uygulama İçin Sosyal Hizmet Araştırması* (A. Aykara, & K. Düzyurt, ev., s. 187-226). Ankara: Nika Yayınları.
- Connor, P. (2018, Ocak 29). *Most Displaced Syrians Are In The Middle East, and About A Million Are In Europe*. Aralık 4, 2018 tarihinde Pew Research Center: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/29/where-displaced-syrians-have-resettled/> adresinden alındı
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'de Suriyeli ocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları*. SETA.
- Hansen, L., & Huston, L. (2016). Health considerations in the Syrian refugee resettlement process in Canada. *Canada Communicable Disease Report (CCDR)*, 53-57.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018, Kasım 29). *Geçici Koruma*. Aralık 4, 2018 tarihinde T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sitesi: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 adresinden alındı
- Kaya, A., & Kıracı, A. (2016). *İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Deđerlendirme Raporu*. Hayata Destek Derneği.
- Kaygısız, İ. (2017). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki İşgücü Piyasasına Etkileri*. Friedrich Ebert Stiftung Derneği.
- Szücs, T. (2017). Cultural Integration. R. Bauböck, & M. Tripkovic içinde, *The Integration of Migrants and Refugees* (s. 115-144). European University Institute.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. Baskı b.). Seçkin Yayınları.

Taylor, S. E., Peplau, L. A., & Sears, D. O. (2015). *Sosyal Psikoloji* (4. Baskı b.). (A. Dönmez, Çev.) Ankara: İmge Yayınları.

TÜİK. (2018, Nisan 16). *Türkiye İstatistik Kurumu*. Temmuz 28, 2018 tarihinde

Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi:

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27693> adresinden alındı

Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü. (2018). *Suriye İnsanî Yardım Operasyonu*. Ankara: Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü.

Yıldırım, S., İslamoğlu, E., & İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 107-126.